

همایش وضعیت کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس در دوره بعد از نفت و تلاش برای شناخت افقهای آینده

عبدالرضا همدانی

کارشناس ارشد مرکز پژوهشهای علمی و

مطالعات استراتژیک خاورمیانه

مقدمه

وضعیت کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس بعد از پایان نفت و تلاش برای شناخت افقهای آینده موضوعی است که توجه اقتصاددانان عرب را به خود معطوف ساخته است. بررسی وضعیت کنونی اقتصاد کشورهای منطقه در چارچوب تحولات نفتی و آینده این کشورها پس از پایان یافتن ذخایر نفتی مستلزم تشریح شرایط کنونی منطقه و بازار جهانی و یافتن راهکارهایی برای توسعه اقتصادی و تنوع بخشیدن به تولیدات صنعتی است که با توجه به اهمیت موضوع و وجود وجه تشابه میان ایران و سایر کشورهای منطقه در زمینه اتکاء

بین نخبگان و هیأت‌های حاکمه می‌باشد، به گونه‌ای که دولتها با توجه به آراء و پیشنهادات نخبگان جامعه حرکت کنند و برای تدوین پروژه‌ها و برنامه‌های علمی خود از آنها استفاده نمایند.

۸. آینده فرهنگ عربی یعنی آینده

نسل جوان؛ به این نسل باید توجهی جدی شود و بر روی آن «سرمایه‌گذاری فرهنگی» صورت گیرد. ما باید نسلی را پرورش دهیم

که از والاترین ارزشهای تمدن خود، یعنی تسامح، میانه‌روی و گشایش بر دیگران برخوردار بوده و در استفاده و بهره‌برداری صحیح از دانش و فناوری عصر خویش نیز توانمند باشد. این یک مأموریت دشواری است که برای تحقق آن باید سه نهاد اصلی یعنی خانواده، مدرسه و جامعه مدنی دوشادوش یکدیگر تلاش کنند.

شدید به درآمدهای نفتی، اطلاع و شناخت از نظرات متخصصان و پژوهشگران اقتصادی عرب برای علاقه‌مندان به مسایل سیاسی-اقتصادی نفت می‌تواند مفید می‌باشد.

همایش «بعد از نفت چه؟»^(۱) با سخنرانی دکتر محمد صباح السالم الصباح، وزیر دولت کویت در امور خارجی، افتتاح شد. او در شروع سخنان خود سؤالی را مطرح کرد که نه تنها کشورهای صادرکننده نفت باید به آن پاسخ گویند، بلکه کشورهای مصرف‌کننده نیز باید در صدد یافتن راه حل و جوابی مناسب برای آن باشند. براساس این سؤال، پیشرفتهای علمی و فناورانه قابل توجهی در زمینه استفاده از منابع جایگزین انرژی هیدروکربنی در جهان صورت گرفته است تا در نتیجه آن نفت به کالایی بی‌اهمیت در اقتصاد جهانی تبدیل شود. این مسئله باعث می‌شود تا اعضای شورای همکاری خلیج [فارس] به سخنان چند سال پیش شیخ جابر الاحمد الجابر الصباح، امیر کویت، که این اعضاء را به تشکیل یک سازمان اقتصادی منسجم دعوت نمود تا تنها

متکی به نفت نباشد، توجه بیشتر کنند و در راه تحقق آن گام بردارند. همه می‌دانند که هدف اصلی تأسیس شورای همکاری خلیج [فارس] تنها ایجاد یک تشکل سیاسی نبود، بلکه در کنار آن، هدف کشورهای عضو این بود که یک ساختار اقتصادی-بازرگانی بنا نهند و با بهره‌گیری از ذخایر طبیعی و نیروی انسانی موجود در این کشورها به گسترش صنایع اهتمام ورزند. در حال حاضر نیز بدون توجه به نیروی انسانی مورد نیاز قادر به تشکیل چنین ساختاری و تحقق اهداف آن نخواهیم بود، بنابراین، از همین حالا باید در فکر برنامه ریزی درازمدت جهت آموزش نیروی انسانی مولد بود که بتوان به آن برای آینده‌ای بدون نفت اتکاء کرد. این نیروی انسانی باید به گونه‌ای آموزش ببیند که اقتصاد کنونی را که متکی به محصولی روبه زوال به نام نفت است، به سمت اقتصادی مبتنی بر تولیدات متعدد و متنوع سوق دهد. ما ناچاریم که ثروتی انسانی مسلح به ایمان به پروردگار متعال و دانشی متناسب با دوران پس از نفت ایجاد کنیم و

۱. این همایش در هفته اول ماه نوامبر ۲۰۰۱ در کویت برگزار شد.

چنین ثروتی به دست نمی آید مگر با تأسیس مراکز علمی متخصص در صنایع تبدیلی. ضمن اینکه در همین مراکز علمی فعلی نیز باید فرهنگ مسلط کنونی از میان برود، تحقیقات علمی مورد تشویق قرار گیرند و به صنایعی که ارزش افزوده بالایی دارند، توجه ویژه ای شود.

دکتر فایزه محمد الخرافی، رییس دانشگاه کویت، نیز در سخنان خویش ضمن اشاره به تأثیر نفت در چهره شبه جزیره عربستان و نوسازی سریعی که طی اندک زمانی حیات اجتماعی این منطقه را دگرگون کرد، به وضعیت کنونی این کشورها پرداخت و گفت: «جوامع فعلی منطقه به مرحله ای از رشد رسیده اند که توان پذیرش مسئولیت دوران پس از نفت را داشته باشند.» هم اکنون در این کشورها مؤسسات علمی، اندیشمندان و پژوهشگران با کفایتی حضور دارند که فرصتهای مناسبی برای ساخت آینده ای بهتر در اختیار آنان است. ما اکنون در عصر اطلاعات به سر می بریم و این وظیفه دانشگاهها و مراکز آموزشی است که نیروهای انسانی متناسب با این عصر را

پرورش دهند. بدون شک تحقیقات علمی در رأس راهبرد دانشگاهها قرار دارند و برای مقابله با جهان پر تحول امروزی راهی نیست جز اینکه کشورهای عربی با یکدیگر در زمینه تحقیقات علمی هماهنگی و همکاری داشته باشند تا مسایل این کشورها مورد مطالعه قرار گیرد و راهکارهایی متناسب با آن مطرح گردد.

سخنران بعدی دکتر میمونه خلیفه العذبی الصباح، مدیر مرکز مطالعات خلیج [فارس] و جزیره العرب در دانشگاه کویت، بود که ضمن اشاره به وضعیت معیشتی مردم در منطقه خلیج [فارس] پیش از اکتشاف نفت، استخراج این ماده حیاتی را عامل دگرگونی سریع و پرشتاب شیوه زندگی ساکنان در دو سوی خلیج [فارس] معرفی کرد. وی اظهار داشت که بر شنزارهای جزیره العرب ناگهان ساختمانهایی بنا شد که با زیباترین ساختمانهای شهرهای بزرگ جهان برابری می کرد. دولتها به تنهایی و به لطف درآمدهای نفتی نهادهای فرهنگی، تفریحی، آموزشی و بهداشتی را احداث کردند و هزینه های این مؤسسه ها را تقبل

نمودند. همین مسئله باعث شد تا در دوران طلایی دهه های ۶۰ و ۷۰ میلادی که دولتهای رفاه در سرزمینهای عربی همه گونه شرایطی را برای راحتی و آسایش شهروندان خویش تدارک دیده بودند، فرزندان کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس کمتر به دنبال سعی و تلاش علمی و عملی باشند. اما در حال حاضر نسل جدید می داند که دیر بازود نفت به پایان خواهد رسید و باید برای دوران پس از نفت آمادگی داشت؛ زیرا وقوع این تحول حتمی است و راه فراری از آن وجود ندارد. به عنوان مثال، هم اینک حدود ۸۵ درصد از درآمدهای کویت از صادرات نفت و گاز به دست می آید، ضمن اینکه از این دو ماده برای راه اندازی و تداوم فعالیت نیروگاههای برق و آب استفاده می شود. از سوی دیگر، میانگین رشد جمعیت در کویت ۳٫۰۲ درصد می باشد و اگر این میانگین در همین سطح باقی بماند، تعداد جمعیت از ۸۳۱ هزار نفر در سال ۲۰۰۰ به حدود ۱۵ میلیون در سال ۲۱۰۰ خواهد رسید. چنین افزایش جمعیتی منجر به چالشهای دیگری نیز خواهد شد که به طور خلاصه می توان به

بحران آب، مسکن و خدمات بهداشتی و آموزشی اشاره کرد. با توجه به اینکه حداکثر تا یک قرن دیگر توان بهره برداری از چاههای نفت وجود دارد، یافتن منابع دیگر درآمد به جای نفت یک امر ضروری و حیاتی است که باید هرچه سریع تر مورد بررسی و اجرا قرار گیرد. در حال حاضر، مهم ترین مسئله فراروی دولتهای منطقه نحوه آموزش نسل جدید است؛ زیرا این نسل باید از اعتماد به نفس بالایی برخوردار باشد، بسیار تلاش کند و متوجه شود که دوران وفور مالی که در پرتو صادرات نفتی به وجود آمده بود، سپری شده است. این نسل باید آگاه شود که ملتهایی بوده اند که پس از خروج از سایه امپراتوریهای استعمارگر بدون اینکه نفت و منابع معدنی و کانی دیگری داشته باشند، توانسته اند به پیشرفت علمی قابل توجهی دست یابند. ساختارهای اجتماعی-اقتصادی عظیمی ایجاد کنند و به ثروت قابل توجهی دست یابند. بنابراین، کلیه مؤسسه های ملی در شورای همکاری خلیج [فارس] موظفند که با اجرای پژوهشهای علمی و آموزش پژوهشگران متخصص شرایط را برای انتقال

توأم با ثبات و امنیت به سوی دوران پس از نفت آماده سازند؛ زیرا فاصله میان دوره فعلی و دوره پایان یافتن منابع نفتی حداکثر یک یا دو نسل می باشد.

در دومین جلسه همایش که تحت عنوان «ذخایر نفتی در کشورهای خلیج [فارس] و تقاضای جهانی» برگزار گردید، شیخ علی الخلیفه الصباح، وزیر سابق نفت و وزیر اسبق اقتصاد و دارایی کویت، مسئله عدم دقت آمارهای مرتبط با حجم ذخایر نفت و گاز را مطرح کرد و گفت: «به دلیل پیشرفت دانش در زمینه اکتشاف نفت ملاحظه می شود که در تمامی کشورهای منطقه تعداد چاههای کشف شده روبه افزایش است. در گذشته کارشناسان حدس می زدند که چاههای نفت دریای شمال در دهه ۷۰ قرن بیستم میلادی پایان یابد، اما نه تنها چنین نشد بلکه هم اکنون در دریای شمال سالانه مقادیر عظیمی نفت تولید می شود.»

بر بازار نفت و پیش بینی های آینده»، تصریح کرد که «بازار نفت به دلیل تأثیر متغیرهای سیاسی بر آن همواره در پرده ابهام قرار داشته است. حوادث یازدهم سپتامبر در آمریکا امکان هرگونه پیش بینی در مورد وضعیت عرضه و تقاضای جهانی را با مشکل مواجه نموده است، اما در مجموع به نظر می رسد به دلیل پیشرفتهای فناوریانه و استفاده از منابع انرژی جایگزین، ادغام شرکتهای بزرگ بین المللی و مالیاتی که کشورهای مصرف کننده نفت برای این ماده وضع نموده اند، سهم نفت از مجموع تقاضای جهانی برای انرژی کاهش یابد و از ۴۱ درصد در سال ۲۰۰۰ به ۲۸ درصد در سال ۲۰۲۰ برسد و در مقابل سهم گاز طبیعی از ۲۵ درصد فعلی به ۲۹ درصد در سال ۲۰۲۰ افزایش پیدا کند و سهم انرژیهای هسته ای و هیدرولیک در ۹ درصد باقی بماند.»

دکتر حسین عبدالله، کارشناس امور نفت از کشور مصر، نیز در مقاله ای تحت عنوان «رویاریبی با چالشهایی که موافقت نامه های گات و سازمان تجارت

فوال الفزیع، رییس اداره تحقیقات انرژی در وزارت نفت و نماینده کویت در اوپک، نیز در مقاله ای با عنوان «عوامل مؤثر

جهانی بر نفت عربی اعمال می‌کننده، به تشریح وضعیت بازار نفت در پرتو این موافقت‌نامه‌ها و تأثیر آن بر کشورهای عربی پرداخت. وی ضمن بیان این مطلب که مهم‌ترین چالش فراروی صادرکنندگان نفت، تلاش کشورهای واردکننده نفت برای ممانعت از اعمال هرگونه قید و بندی در میزان استخراج و صادرات نفت توسط کشورهای تولیدکننده نفت می‌باشد، گفت: «طبق موافقت‌نامه سازمان تجارت جهانی کشورهای مجاز به وضع هیچ‌گونه قید و بندی در قبال صادرات یک کالای باشند و از آنجا که کشورهای صنعتی غربی، سه چهارم صادرات نفت جهان را خریداری می‌کنند، در تلاشند تا با توجه به بندهای موافقت‌نامه سازمان تجارت جهانی مانع از اعمال سیاست تنظیم سقف تولید نفت توسط کشورهای عضو سازمان اوپک شوند تا بدین ترتیب با افزایش تولید و صادرات نفت از قیمت این کالای راهبردی کاسته شود. از سوی دیگر، براساس موافقت‌نامه سازمان تجارت جهانی، به منظور حفاظت از محیط زیست باید از حجم تعامل با کالاهای آلاینده

محیط زیست کاسته شود، در نتیجه کشورهای واردکننده نفت هم اکنون موانع متعدد و تعرفه‌های سنگینی برای واردات نفت و مشتقات آن وضع نموده‌اند که همین مسئله منجر به کاهش بهای نفت در بازارهای جهانی شده است. بنابراین، هدف اصلی کشورهای صنعتی افزایش هرچه بیشتر صادرات نفتی و کاهش بهای آن در طولانی مدت است تا بدین ترتیب بازار نفت را عملاً در اختیار گیرند.»

دکتر عبدالله با اشاره به تدوین اولین موافقت‌نامه گات در سال ۱۹۴۷ و توضیح این مطلب که پس از جنگ جهانی دوم دیگر منابع زغال سنگ قادر به پاسخگویی به نیازهای اقتصادی و معیشتی نبودند، اظهار داشت: «در آن سال کشورهای صنعتی برای حفظ آزادی خویش مسئله نفت را در چارچوب گات مطرح نکردند تا بدین ترتیب بتوانند به راحتی در زمینه میزان تولید و نحوه استفاده از آن فعالیت کنند. ضمن اینکه هیچ یک از کشورهای تولیدکننده نفت در گات عضویت نداشتند تا بتوانند از حقوق خویش دفاع کنند، در نتیجه مسئله نفت تا سالهای

اخیر همچنان مسکوت ماند. در همین مدت کشوری مثل ایالات متحده توانست با وضع مالیات سنگین بر واردات نفت از شرکتهای تولید کننده نفت در داخل آمریکا به خوبی حمایت کند. در حالی که طبق موافقت نامه گات چنین اقدامی سرپیچی از موافقت نامه محسوب می شود. چون مسئله نفت در این موافقت نامه ذکر نشده بود، این کشور توانست به این اقدام خویش تداوم دهد. در حال حاضر نیز برخی از کشورهای غربی نظیر بریتانیا برای واردات هر بشکه نفت، ۹۵ دلار مالیات اخذ می کنند. به عبارت دیگر، درآمد حاصل از فروش یک بشکه نفت برای کشور صادر کننده چیزی در حدود یک چهارم درآمد حاصل از مالیات اخذ شده

توسط بریتانیا می باشد. «
 دکتر حسین عبدالله با ابراز این مطلب که در میان مدت و طی ۲۰ سال آینده تقاضای جهانی نفت رشد خواهد داشت، افزود: «در سازمان اوپک تنها شش کشور قادرند که توان تولید خود را توسعه دهند، به طوری که سقف تولید از ۲۷ میلیون بشکه در حال حاضر به ۵۰ میلیون بشکه در سال

۲۰۲۰ برسد. این شش کشور عبارتند از عربستان سعودی، امارات متحده عربی، کویت، عراق، ایران و ونزوئلا. دیگر اعضای اوپک شاید قادر باشند که در حدود ۹ میلیون بشکه افزایش تولید داشته باشند، اما به یقین بیش از این در توانشان نیست. اگر در کنار کشورهای عربی فوق الذکر، الجزایر، عمان و لیبی را نیز اضافه کنیم، تولید نفت در کشورهای عربی از ۲۰ میلیون بشکه فعلی به ۴۰ میلیون بشکه در سال ۲۰۲۰ خواهد رسید و در صورتی که تولید ایران نیز به ۵/۵ میلیون بشکه در روز در سال ۲۰۲۰ برسد، می توان گفت که خاورمیانه در سال ۲۰۲۰ در حدود ۶۰ درصد از صادرات جهانی نفت را به خود اختصاص خواهد داد.»

دکتر عبدالله سپس به نکات مثبت و منفی پیوستن به سازمان تجارت جهانی اشاره کرد و گفت: «می توان نکات مثبت پیوستن به این سازمان را برای کشورهای صادر کننده نفت به طور خلاصه این چنین برشمرد. بهره گیری از نظام کامله الوداد، تسویه اختلافات اقتصادی در چارچوب سازمان، حضور در مذاکرات آتی سازمان و

استفاده از توان صادرات بالایی که می‌تواند در بخش صنایع پتروشیمی وجود داشته باشد که در نتیجه به این کشورها کمک می‌کند تا به جای فروش نفت به صنایع مرتبط با نفت نظیر پتروشیمی توجه بیشتری کنند و از وابستگی اقتصادی خود به تک محصولی بودن رهایی یابند. اما نکات منفی نیز این چنین می‌باشد: کاهش سیاستهای حمایتی از صنایع داخلی که توان مقابله با صنایع پیشرفته خارجی را ندارند و همچنین کاهش کنترل دولت بر اقتصاد ملی. از آنجا که هدف اصلی سازمان تجارت جهانی افزایش رقابت اقتصادی در سطح بین‌المللی است، دولت‌ها برای افزایش توان خود به سرمایه‌گذاری خارجی نیاز پیدا می‌کنند تا صنایع داخلی خویش را توسعه دهند، ولی طبیعی است که با ورود سرمایه‌گذاری از میزان کنترل دولت بر صنایع داخلی کاسته می‌شود.»

سخنران بعدی دکتر زین الدین عبدالمقصود، استاد جغرافیا در دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه کویت، بود که در مقاله «نفت در کشورهای شورای همکاری-

نگاهی راهبردی» به ذکر آماری در ارتباط با ذخایر نفتی در منطقه پرداخت. وی با اشاره به آمارهای جهانی که ذخایر نفتی جهان را در حدود ۱۰۳۳ میلیارد بشکه برآورد می‌کند، سهم کشورهای منطقه خلیج فارس را بیش از ۶۷۰ میلیارد بشکه پیش‌بینی کرد. در بخش دیگری از آمارهای ارائه شده توسط دکتر عبدالمقصود، به میزان ذخایر نفتی در دیگر نقاط جهان اشاره شد. وی تصریح کرد که طبق خوش‌بینانه‌ترین برآوردها، حداکثر تا ۲۳ سال دیگر ذخایر نفتی در کشورهای دیگر به پایان خواهد رسید و این تنها خلیج [فارس] است که کماکان توان تولید و صادرات نفت را خواهد داشت و در نتیجه می‌توان به اهمیت راهبردی این منطقه و نقش حیاتی آن برای کشورهای غربی بیش از پیش پی برد. طبق آمار ارائه شده در مقاله دکتر عبدالمقصود کشورهای خلیج [فارس] روزانه ۲۰٫۶۳۶ میلیون بشکه نفت تولید می‌کنند و تولید نفت در سراسر جهان روزانه به بیش از ۷۳ میلیون بشکه می‌رسد، بنابراین سهم کشورهای غربی از تولید روزانه نفت ۲۸

درصد می‌باشد. این آمار نشانگر این مطلب است که تولید نفت در کشورهای که نسبت به کشورهای خلیج [فارس] از ذخایر کمتری بهره می‌برند و تنها ۳۵ درصد از ذخایر شناخته شده را در اختیار دارند، چیزی در حدود ۷۲ درصد از تولیدات جهانی است. در نتیجه، نقش کشورهای منطقه خلیج [فارس] که ۶۵ درصد از ذخایر شناخته شده نفت را در اختیار دارند، در آینده بیش از پیش خواهد شد. از سوی دیگر، مصرف نفت در کشورهای عربی منطقه بسیار پایین است، به طوری که در حدود ۸۷ درصد از تولیدات به کشورهای دیگر صادر می‌شود. بنابراین، بازار نفت در آینده به این منطقه بیشتر وابسته خواهد شد. پیش‌بینی می‌شود که عمر مفید چاههای نفت در کشورهای مختلف به ترتیب زیر باشد: کویت ۱۲۹ سال، امارات متحده عربی ۱۱۹ سال، عراق ۱۱۶ سال، عربستان سعودی ۸۷ سال، جمهوری اسلامی ایران ۶۶ سال، پادشاهی عمان ۲۳ سال، قطر ۲۰ سال، بحرین ۲،۳ سال و میانگین عمر مفید نفت در سایر نقاط جهان ۳۸،۵ سال.

در پایان این سخنرانی دکتر عبدالقصد پیشنهاد داد که کشورهای عضو شورای همکاری، یک مرکز خلیج فارسی یک پارچه با سرمایه‌گذاری مشترک به منظور توسعه و بهره‌برداری از انرژی خورشیدی را در سطح تجاری تأسیس کنند تا از یک سو، انرژی مورد نیاز این کشورها تأمین گردد و از سوی دیگر، حضور فعال تری در بازارهای بین‌المللی صورت گیرد، ضمن اینکه از این طریق بخشی از سرمایه‌های کشورهای عضو شورای همکاری در همین منطقه مورد استفاده قرار خواهد گرفت و به اروپا و آمریکا سرازیر نخواهد شد. در این میان پیشنهاد شد که شهر علوم و فناوری ملک عبدالعزیز، واقع در ریاض به عنوان مقر این مرکز در نظر گرفته شود.

احمد العربیه، رییس هیأت مدیره شرکت نفت کویت، طی سخنرانی تصریح کرد: «در ۴۰ سال آینده به دلیل پایان یافتن نفت در بسیاری از چاههای جهان بر اهمیت راهبردی منطقه خلیج [فارس] افزوده خواهد شد. اینک مردم منطقه قادر به ترسیم آینده خویش می‌باشند و باید در همین مرحله‌ای

که قرار داریم، به ابتکارات علمی و عملی بهای بیشتری بدهیم تا زمینه روبرویی با تغییرات ریشه‌ای که زندگی مردم منطقه را در کلیه زوایای سیاسی، اقتصادی و اجتماعی دچار تحول خواهد کرد، مهیا گردد. بنابراین، از امروز باید از دانشمندان و محققانی که بتوانند شیوه‌های جدیدی در استفاده از نفت بیابند، استفاده کرد و شرایط را برای تغییرات تدریجی آماده ساخت.»

هستند، با چالش بزرگی مواجهه شود. هم‌اکنون در برخی از کارخانجات اتومبیل‌سازی بر روی سلولهای سوختی کار و پژوهش می‌شود و لازم است کشورهای همچون کویت که مازاد درآمد دارند، در زمینه این گونه تحقیقات سرمایه‌گذاری کنند و در این گونه عرصه‌ها ابتکار عمل را به دست گیرند.

دکتر عباس معرفی، استاد مکانیک در

دانشکده نفت دانشگاه کویت، نیز در مقاله‌ای تحت عنوان «تأثیر پیشرفتهای علمی و تکنولوژیک بر تقاضای نفت» وضعیت مصرف نفت را در صنعت حمل و نقل تبیین کرد. وی اظهار داشت: طی سالهای آینده به تدریج انرژی الکتریکی و گاز طبیعی جایگزین نفت و بنزین در وسایل نقلیه خواهد شد. در حال حاضر تحقیقاتی در دست اجراست که از بخار آب به جای بنزین و گازوئیل در ماشین‌آلات سنگین استفاده شود که در نتیجه این احتمال وجود دارد بهای نفت در آینده کاهش یابد و اقتصاد کشورهای

در حاشیه این همایش، آماری از عملیات مهار نمودن آتش چاههای نفت کویت که توسط ارتش عراق در سال ۱۹۹۱ به آتش کشیده شده بود، ارائه گردید که قسمتهایی از آن ذکر می‌شود:

مصرف نفت را در صنعت حمل و نقل تبیین کرد. وی اظهار داشت: طی سالهای آینده به تدریج انرژی الکتریکی و گاز طبیعی جایگزین نفت و بنزین در وسایل نقلیه خواهد شد. در حال حاضر تحقیقاتی در دست اجراست که از بخار آب به جای بنزین و گازوئیل در ماشین‌آلات سنگین استفاده شود که در نتیجه این احتمال وجود دارد بهای نفت در آینده کاهش یابد و اقتصاد کشورهای

- تعداد چاههای نفت به آتش کشیده شده: ۷۲۷ چاه؛

تدریج انرژی الکتریکی و گاز طبیعی جایگزین نفت و بنزین در وسایل نقلیه خواهد شد. در حال حاضر تحقیقاتی در دست اجراست که از بخار آب به جای بنزین و گازوئیل در ماشین‌آلات سنگین استفاده شود که در نتیجه این احتمال وجود دارد بهای نفت در آینده کاهش یابد و اقتصاد کشورهای

- هزینه مهار آتش چاههای نفت: ۱٫۱ میلیارد دلار؛

مصرف نفت را در صنعت حمل و نقل تبیین کرد. وی اظهار داشت: طی سالهای آینده به تدریج انرژی الکتریکی و گاز طبیعی جایگزین نفت و بنزین در وسایل نقلیه خواهد شد. در حال حاضر تحقیقاتی در دست اجراست که از بخار آب به جای بنزین و گازوئیل در ماشین‌آلات سنگین استفاده شود که در نتیجه این احتمال وجود دارد بهای نفت در آینده کاهش یابد و اقتصاد کشورهای

- بهای نفت به آتش کشیده شده در هر روز: ۱۰۰ میلیون دلار؛

مصرف نفت را در صنعت حمل و نقل تبیین کرد. وی اظهار داشت: طی سالهای آینده به تدریج انرژی الکتریکی و گاز طبیعی جایگزین نفت و بنزین در وسایل نقلیه خواهد شد. در حال حاضر تحقیقاتی در دست اجراست که از بخار آب به جای بنزین و گازوئیل در ماشین‌آلات سنگین استفاده شود که در نتیجه این احتمال وجود دارد بهای نفت در آینده کاهش یابد و اقتصاد کشورهای

- وزن دوده و سایر آلاینده‌هایی که وارد هوا می‌شدند: ۱۵۰ تن در هر روز؛

مصرف نفت را در صنعت حمل و نقل تبیین کرد. وی اظهار داشت: طی سالهای آینده به تدریج انرژی الکتریکی و گاز طبیعی جایگزین نفت و بنزین در وسایل نقلیه خواهد شد. در حال حاضر تحقیقاتی در دست اجراست که از بخار آب به جای بنزین و گازوئیل در ماشین‌آلات سنگین استفاده شود که در نتیجه این احتمال وجود دارد بهای نفت در آینده کاهش یابد و اقتصاد کشورهای

- مقدار نفت از بین رفته: ۲ میلیارد بشکه معادل دو درصد از ذخایر نفتی کویت؛

1. www.kuna.net.kw
2. www.Alwatan.com.kw

- میزان مصرف آب برای مهار آتش منابع:
چاههای نفتی در هر روز: ۲۵ میلیون گالن؛
- کل میزان مصرف آب برای مهار
آتش چاههای نفتی: ۱۱,۲ میلیارد گالن؛
- تعداد آتش نشانان: ۱۰ هزار نفر؛
- کشورهای مشارکت کننده: ۲۷
کشور؛
- کل میزان خسارت به تأسیسات
نفتی کویت: ۱۵,۹ میلیارد دلار.

